

Br: 01-040/23-429/5

28. mart 2024. godine

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI

Nacrt zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja

Programom rada Vlade Crne Gore za 2024. godinu, predviđeno je usvajanje Predloga Zakona o o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja, u IV kvartalu 2024. godine. U skladu sa navedenom obavezom, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava je, na osnovu člana 12. i 14. Zakona o državnoj upravi ("Službeni list Crne Gore", br. 78/2018, 70/2021 i 52/2022.) i člana 9. Uredbe o izboru predstavnika/ca nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija (Sl. list CG, broj 41/18), a nakon sprovedene procedure za izbor predstavnika/ca nevladinih organizacija, broj 03-040/22-520/13 od 24. 01. 2022. godine, donijela Rješenje o formiranju Radne grupe za izradu Nacrta zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja 18. 04. 2023. godine, broj: 01-040/23-429/1.

Članovi/ce radne grupe, pored predstavnika/ca Ministarstva ljudskih i manjinskih prava su predstavnici/ce sljedećih institucija: Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva pravde, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva finansija, Sekretarijata za lokalnu samoupravu opštine Nikšić, Kancelarije za Evropske integracije, Fonda Penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore, Agencije za zaštitu podataka i slobodan pristup informacijama, Kliničkog centra Crne Gore, NVO Juventas, NVO Spektra i u svojstvu posmatrača predstavnici/ce Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda, UN sistema i Delegacije EU u Crnoj Gori.

Zadatak Radne grupe je bio da pripremi tekst Nacrta zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja. Radna grupa je saradnji sa članovima/cama radne grupe i ekspertsku podršku Savjeta Evrope, pripremila tekst Nacrta zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja.

Javna rasprava o Nacrtu zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja je počela 14. februara 2024. godine u trajanju od 30 dana, zaključno sa 15. martom 2024. godine.

Na osnovu člana 15. Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi strategija i zakona („Službeni list Crne Gore“, broj 41/18), Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava je 14. februara 2024. godine objavilo Javni poziv za sprovođenje javne rasprave o Nacrtu zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja.

O održavanju Javne rasprave javnost je informisana putem objavljivanja Javnog poziva na sajtu Ministarstva ljudskih i manjinskih prava i portalu e - uprave (14. februara 2024. godine), CRNVO mreže i putem štampanih medija (dnevni list Pobjeda 15. februara 2024. godine).

Link na Javnom pozivu: <https://www.gov.me/clanak/javni-poziv-nacrt-zakona-o-pravnom-prepoznavanju-rodnog-identiteta-na-osnovu-samoodređenja>

U okviru Javne rasprave održan je okrugli sto 19. februara u Ulcinju, 26. februara u Bijelom Polju i 04. marta 2024. godine u Podgorici.

Primjedbe, prijedloge i sugestije na tekst Nacrta zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije su dostavili:

1. NVO Centar za ženska prava;
2. Kancelarija za LGBTIQ lica – Sekretarijat za socijalno staranje, Glavni grad Podgorica;
3. Igor Balaban- fizičko lice.

Nevladina organizacija Centar za ženska prava podržava donošenje predloženog Zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja. Njihov komentar, iznijet na jednoj od javnih rasprava održanoj u Podgorici 14. 02. 2024. godine, i dostavljen pisanim putem, naglašava važnost ovog zakona za sve građane i građanke Crne Gore, kao i za pripadnike i pripadnice LGBTIQ+ zajednice. Isti glasi:

"Prisustvom na jednoj od javnih rasprava koja je održana u Podgorici 14. 02. 2024. godine, u razmatranju Nacrta zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja, smo željeli/le da pružimo podršku, kao i ovim putem da ukažemo koliko je pomenuti zakon važan, kako za sve građane/ke Crne Gore, tako i za pripadnike/ce LGBTIQ+ zajednice. S obzirom da u našem okruženju, porodici, prijateljima svakodnevno imamo komunikaciju prije svega sa transrodnim osobama, samim tim vidimo i osjećamo koliko je za njih bitno da se ovaj zakon usvoji, kao i zbog ostalih građana/ki koji/e bi u svakom trenutku ukoliko je to njihova volja/želja mogli/e da promijene oznaku pola, matičnog broja u dokumentima. Usvajanjem ovog zakona vjerujemo i sigurni/e smo da bi došlo do smanjenja stigmatizacije i diskriminacije prema transrodnim osobama u svim sferama života, i ostalih građana/ki koji žele da se odrede po pitanju svog rodnog identiteta. Zbog toga je jako važno da po završetku javne rasprave u skladu sa našim kapacitetima zajedno zagovaramo usvajanje Zakona".

NVO Centar za ženska prava naglašava da su u svakodnevnoj komunikaciji s transrodnim osobama te da su, imajući to iskustvo, uvjereni u značaj donošenja ovog zakona kako bi se omogućilo promjenu oznake pola i matičnog broja u dokumentima po želji pojedinaca/ki. Osim toga, vjeruju da bi usvajanje zakona doprinijelo smanjenju stigmatizacije i diskriminacije prema transrodnim osobama i svim građanima/ki koji se izjašnjavaju u vezi sa svojim rodnim identitetom. Njihova organizacija poziva na zajedničko zalaganje za usvajanje zakona nakon završetka javne rasprave.

Rezime ostalih dostavljenih primjedbi, prijedloga i sugestija sa navedenim razlozima njihovog prihvatanja odnosno neprihvatanja su dati u Tabeli:

Kancelarija za LGBTIQ lica – Sekretarijat za socijalno staranje – Glavni grad Podgorica		Odgovor obrađivača
Član nacrtu zakona	Predložene izmjene	Obrazloženje
<p>Predmet Član 1</p> <p>Ovim zakonom uređuje se pravno prepoznavanje rodnog identiteta na osnovu samodređenja kroz oznaku pola, način ostvarivanja tog prava, uspostavljanje i vođenje evidencije crnogorskih državljana kojima je izvršena promjena oznake pola, nadzor nad sprovođenjem ovog zakona, kao i druga pitanja u vezi sa pravima i obavezama lica na koja se ovaj zakon odnosi.</p>	<p>Potrebno je unaprijediti član 1 Zakona da uključuju i osobe koje nisu crnogorski državljani.</p>	<p>Ne prihvata se – obrazloženje</p> <p>Imajući u vidu navedeno, lice koje boravi na teritoriji Crne Gore, a koje nije crnogorski državljanin/ka, ne mora imati odobren privremeni ili stalni boravak, odnosno isti ne mora biti evidentiran u Centralnom registru stanovništva, odnosno registru stranaca (stranci koji u Crnoj Gori borave do 90 dana), pa se shodno navedenom u registru stranaca ne mogu evidentirati bilo kakve promjene za ista.</p> <p>Takođe, smatramo da bi navedeni zakon trebao da reguliše postupak promjene oznake pola za crnogorske državljanke, a ne i za strance, iz razloga što stranci sa odobrenim boravkom nisu evidentirani u matičnom registru rođenih već u registru stranaca, te da stranac u Crnoj Gori, ne može evidentirati promjene koje se tiču promjene ličnog stanja, pa i promjene pola, ako ista nije evidentirana u državi porijekla.</p> <p>Takođe, stranac u Crnoj Gori ne može izvršiti ni promjenu matičnog broja, budući da se navedeni matični broj određuje u državi porijekla, a ukoliko se shodno zakonodavstvu države porijekla određuje jedinstveni matični broj.</p> <p>Takođe, isti ne može evidentirati ni promjenu oznake pola u identifikacionim dokumentima izdatim u državi porijekla, prvenstveno u pasošu, na osnovu kog identifikacionog dokumenta isti reguliše boravak u Crnoj Gori.</p> <p>Ukoliko je u državi porijekla, stranac sa odobrenim boravkom u Crnoj Gori, evidentirao promjenu u matičnom registru rođenih, na osnovu dostavljenog uvjerenja kao i pasoša zemlje porijekla, navedena promjena će i shodno važećim propisima biti evidentirana u registru stranaca koji se vodi u Crnoj Gori.</p>

<p>Pravo na promjenu oznake pola, ličnog imena i jedinstvenog matičnog broja Član 6</p> <p>Crnogorski državljanin ima pravo da promijeni oznaku pola, lično ime i jedinstveni matični broj u matičnim i drugim registrima i ličnim dokumentima.</p> <p>Ovo pravo ima i dijete starije od 15 godina uz saglasnost roditelja koji zajednički i sporazumno vrše roditeljsko pravo, odnosno roditelja koji samostalno vrši roditeljsko pravo i uz saglasnost drugog roditelja ili organa starateljstva.</p>	<p>Potrebno je unaprijediti član 6 Zakona da uključuju i osobe koje nijesu crnogorski državljanin.</p>	<p>U Crnoj Gori živi veliki broj osoba koji nijesu crnogorski državljanin, a koji ne mogu da se vrate u svoje matične države zbog diskriminacije koju trpe na osnovu njihovog rodnog identiteta.</p>	<p>Ne prihvata se – obrazloženje</p> <p>Odgovor je dat u vezi sa članom 1.</p>
<p>Promjena oznake pola Član 7</p> <p>Svako lice ima pravo da podnese zahtjev za promjenu oznake pola u matičnom registru rođenih, pod uslovom da se nalazi u slobodnom bračnom stanju.</p> <p>Uz zahtjev za promjenu oznake pola u matičnim registrima, lice je dužno dostaviti dokaz o</p>	<p>U vezi sa članom 7 stavom 2 potrebno je osigurati implementaciju i usklađivanje svih zakonskih okvira kojima se utvrđuju prava osoba koje su sklopile životno partnerstvo, kao i obezbijediti sveobuhvatnu bazu životnih partnerstava na državnom nivou.</p>		<p>Ne prihvata se - Obrazloženje</p> <p>Predmet Nacrta ovog zakona nije zaključivanje životnog partnerstva lica istog pola, budući da je to regulisano Zakonom o životnom partnerstvu lica istog pola. Vođenje registra životnog partnerstva lica istog pola je u nadležnosti organa lokalne samouprave, te u tom smislu neophodno je da isti pokrenu inicijativu centralizacije registra životnog partnerstva na nivou Crne Gore.</p>

slobodnom bračnom stanju.

Zahtjev za promjenu oznake pola kada je u pitanju dijete starije od 15 godina mogu podnijeti roditelji koji zajednički i sporazumno vrše roditeljsko pravo, odnosno roditelj koji samostalno vrši roditeljsko pravo uz saglasnost drugog roditelja ili organa starateljstva, kao i roditelj kojem je roditeljsko pravo produženo i nakon punoljetstva djeteta.

O zahtjevu iz stava 1 ovog člana Ministarstvo odlučuje rješenjem u roku od dvadeset dana od dana podnošenja zahtjeva.

Protiv rješenja iz stava 3 ovog člana podnosilac zahtjeva može izjaviti žalbu Ministarstvu.

Protiv rješenja donešenog po žalbi iz stava 5 ovog člana može se pokrenuti upravni spor.

Prilikom donošenja odluke o zahtjevu za promjenu oznake pola u matičnom registru rođenih, zabranjeno je tražiti da lice koje je

<p>podnijelo zahtjev obavija medicinske preglede ili pruža dokaze o obavijenim medicinskim pregledima i intervencijama.</p> <p>Priikom izdavanja novog izvoda iz matičnog registra rođenih zabranjeno je stavljati naznaku da je izvršena promjena oznaka pola u matičnom registru rođenih. U postupku odlučivanja o zahtjevu za promjenu oznake pola shodno se primjenjuju odredbe Zakona o matičnim registrima, osim ako ovim zakonom nije drukčije određeno.</p>			
<p>Ograničenje promjene oznake pola Član 9 Promjena oznake pola neće se dozvoliti licu koje je pravosnažno osuđeno za krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti, do izvršenja kazne ili dok traju pravne posljedice osude.</p> <p>U slučaju da lice protiv koga teče sudski postupak za krivično djelo koje se goni po</p>	<p>Član 9 stav 1 potrebno unaprijediti kako bi se spriječilo nasilje i svi oblici diskriminacije zasnovane na rodnom identitetu osoba koje su na održavanju zatvorskih kazni.</p>		<p>Ne prihvata se – obrazloženje</p> <p>Relevantni standardi koji su u vezi sa tretmanom LGBTIQ osoba u zatvorima su, u principu, sumirani u Jogakarta principima¹, prema kojima pravo na humano postupanje pretpostavlja da sve osobe koje su lišene slobode trebaju biti tretirane humano i sa poštovanjem ljudskog dostojanstva, te da su seksualna orijentacija i rodni identitet sastavni dio ličnog dostojanstva svih ljudi. Prema ovim principima Države treba da:</p> <p>“A: Osiguraju da se smještanjem u pritvor izbjegne dalja marginalizacija osoba na temelju njihove seksualne orijentacije ili rodnog identiteta ili izlaganje nasilju, maltretiranju ili psihološkom, mentalnom ili seksualnom zlostavljanju;</p>

¹ Jogakarta principi dostupni na: <http://www.delimne.ec.europa.eu/upload/Dzodzakarta%20principi.pdf>

službenoj dužnosti podnese zahtjev za promjenu oznake pola, Ministarstvo je dužno da u roku od tri dana od dana donošenja rješenja o promjeni oznake pola o tome obavijesti nadležni sud.

Organ iz stava 2 ovog člana dužan je da u postupku odlučivanja po zahtjevu za promjenu oznake pola po službenoj dužnosti pribavi podatke iz kaznene evidencije i podatke o sudskom postupku iz stava 2 ovog člana.

Lice kojem je promijenjena oznaka pola, ne može podnijeti novi zahtjev za promjenu oznake pola u matičnom registru prije isteka jedne godine od prethodno izvršenog upisa promjene oznake pola.

B: Obezbjede adekvatan pristup zdravstvenoj njezi i savjetovanju prilagođenom potrebama onih u pritvoru, za potrebama onih u pritvoru, priznajući posebne potrebe osoba na temelju njihove seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, uključujući prema potrebama reproduktivnog zdravlja, pristup HIV/AIDS informacijama i terapiji, kao i pristup hormonskoj ili drugim terapijama, kao i raspoređivanje po polu onako kako je traženo;

C: Obezbjede, u mjeri u kojoj je to moguće, da svi zatvorenici/ce učestvuju u odlučivanju u vezi sa mjestom pritvora koje je pogodno njihovoj seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu;

D: Uspostave zaštitne mjere za sve zatvorenike/ce koji/e su dodatno osjetljivi/e na nasilje ili zlostavljanje na temelju seksualne orijentacije, rodnog identiteta ili rodnog izražavanja i da obezbijedi, ukoliko je realno izvodljivo, da takve zaštitne mjere ne uključuju veća ograničenja njihovih prava od onih koje se inače odnose na zatvorsku populaciju;

E: Osiguraju da se bračne posjete, kada su dozvoljene, odobravaju na jednakim osnovama svim zatvorenicima/cama i pritvorenicima/cama, bez obzira na pol njihovog partnera/ke;

F: Obezbjede nezavistan monitoring prostorija u kojima su pritvorenici/ce i zatvorenici/ce, od strane državnih organa, kao i nevladinih organizacija, uključujući organizacije koje rade u oblasti seksualne orijentacije i rodnog identiteta.

G: Preduzmu programe obuke i podizanja svijesti za osoblje zatvora i sve ostale službenike/ce u javnim i privatnim sektorima koji su uključeni u rad sa zatvorenicima/cama, u pogledu međunarodnih standarda o ljudskim pravima i principa jednakosti i nediskriminacije, u odnosu na osobe s različitom seksualnom orijentacijom i rodnim identitetom.“

Dalje, Pravilo 7 Pravila o Minimumu standarda za

tretman zatvorenika Ujedinjenih nacija², između ostalog, predviđa: "Sljedeće informacije će se unijeti u datoteku zatvorenika, pri prijemu svakog zatvorenika: (A) Precizne informacije koje omogućavaju zatvoreniku određene njegovog/njenog jedinstvenog identiteta, poštujući njegov/njen samoodređeni rod".

Evropski komitet za sprječavanje mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) je u izvještaju o posjeti Austriji 2015. godine, između ostalog, naveo da je potrebno da državne vlasti preuzmu potrebne korake kako bi se osiguralo da transrodne osobe u zatvorima (i kada je to potrebno, u drugim ustanovama zatvorenog tipa) imaju pristup procjeni i tretmanu pitanja rodnog identiteta i (ukoliko to žele) postojećim zakonskim procedurama prilagođavanja pola.

Nadalje, CPT u istom izvještaju naglašava da je potrebno donijeti i sprovesti politike i strategije za borbu protiv diskriminacije i isključenosti sa kojima se suočavaju transrodne osobe u zatvorenim institucijama. Posebnu pažnju trebalo bi posvetiti očuvanju mentalnog zdravlja LGBT osoba u zatvoru kroz obezbjeđivanje adekvatne psihološke podrške svim LGBT osobama koje su na izdržavanju kazne zatvora, koje izraze potrebu za istom, imajući u vidu diskriminaciju i/ili nasilje sa kojima se susriječu van zatvora, kao i intenziviranim stresom sa kojim se mogu susresti u zatvoru tokom izdržavanja kazne. Ova psihološka podrška bi trebala biti pružena od strane edukovanog i senzibilisanog osoblja, dok bi takođe trebalo razmotriti uspostavljanje sistema i grupne psihološke podrške u okviru koje bi se radilo na zajedničkom osnaživanju LGBT osoba unutar zatvora.

² United Nations, Economic and Social Council, Commission on Crime Prevention and Criminal Justice. United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, 2015. Dostupna na: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Brochure_on_the_UN_SMRs.pdf

Predlažem da Vlada ne usvoji Nact ovog zakona i ne predloži ga Skupštini u formi Predloga i obustavi dalji rad na ovom zakonskom rješenju.

Nact Zakona koji je pred nama predstavlja ultimativni izraz tzv. Rodne (gender) ideologije, koja je u svojoj suštini antihumanistička i u cjelini ugrožava javni moral, koji su državni organi, između ostalih svojih obaveza dužni da čuvaju.

Ne postoji nikakva potreba ni sada ni u budućnosti da se donese ovaj zakon jer njegove odredbe nemaju nikakvu razumnu svrhu i opravdanost, osim da psihološki rasterete one koji rješenje za svoje traume i unutrašnje borbe (koje svi bez izuzetka imamo) traže na pogrešnom mjestu i na pogrešan način, pokušavajući da pobjegnu od samih sebe, a drevna je istina i nauk da se od samoga sebe ne može pobjeći ni da se ode na kraj svijeta, a u ovom slučaju – u drugi rod/pol.

Rodna ideologija je jedna od post-postmodernističkih domišljenija da se čovjeku pokuša nadomjestiti izgubljeni Smisao, te mu se omogućava da svoj vidik i um zamagli kojekavim maštarijama, zabavama i dekadencijom svake vrste, čije smo, opet velim, žrtve svi zajedno.

Ultimativno rastrojavanje čovjeka je upravo ono što nameće rodna ideologija. Ona probleme ne rješava već ih institucionalizuje uz pomoć državnog aparata, vršeći možda najgrubije nasilje nad

Ne prihvata se – obrazloženje

Ustavni osnov za donošenje zakona sadržan je u članu 16 tačka 1 Ustava Crne Gore, kojim je propisano da se zakonom uređuje način ostvarivanja ljudskih prava i sloboda, kada je to neophodno za njihovo ostvarivanje.

Razlog za donošenje Zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta na osnovu samoodređenja je usaglašavanje zakonodavnog okvira sa Ustavom. Prepoznavanje rodnog identiteta u crnogorskom pravnom sistemu postoji samo deklarativno u vidu garancije zabrane diskriminacije po osnovu rodnog identiteta. Iz tog razloga, intencija ovog Zakona je da se regulišu i propišu prava kojima se garantuje dostojanstvo i sigurnost čovjeka, nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta, privatnosti i ličnih prava. Takođe, jedan od ključnih razloga donošenja ovog Zakona jeste pravna praznina u crnogorskom zakonodavstvu, odnosno nepostojanje relevantnog zakonodavstva u Crnoj Gori kojim se reguliše pitanje pravnog prepoznavanja rodnog identiteta.

Zakon nije ništa drugo već konkretizacija onog što su Ustavne garancije, propisane Ustavom Crne Gore. Svako ima pravo na dostojanstvo i slobodno izražavanje i pravo na privatni život i slobodno izražavanje i priznavanje rodnog identiteta. Ono što jeste smisao ovog zakona jeste da se te slobode i prava zasnivaju na samoodređenju, što smatramo da je od izuzetne važnosti. Jedan od tri ključna razloga zašto se donosi ovaj Zakon jeste upravo da se ojača sistem zaštite jednakosti i zabrane diskriminacije u Crnoj Gori, koji je nedostajao upravo u dijelu kada govorimo o jednakosti svih po osnovu rodnog identiteta i način na koji taj rodni identitet se može iskazati u punoj mjeri, a da se ne ograničava svakodnevnim život, privatni život.

Crna Gora kao pravna država, odnosno država koja stremi Evropskoj uniji i koja je članica Savjeta Evrope, mora poštovati, ne samo ono što su dokumenta i propisi

		<p>razumom koje je svijet do sada vidio.</p> <p>Kad želimo da naglasimo kontraste koristimo poređenje dan-noć, bijelo-crno i slične. Kad želimo sebi ili drugima da pokažemo da je nešto nesporno kažemo da je to toliko jasno kao što znamo da je mlijeko bijelo, a trava zelena i nebo plavo.</p> <p>Rodna ideologija nas upravo uči suprotnome. Traži da vjerujemo da je mlijeko zeleno, a trava bijela ili da je makar to moguće i sasvim legitimno.</p> <p>Kaže nam da su dan i noć isto, a da između bijele i crne boje nema nikakvih razlika. Traže nam da ne vjerujemo svojim očima i osjećanju koje je u nas usađeno otkad hodamo po ovoj zemlji.</p> <p>Sve te tlapnje o rodu kao navodnoj socijalnoj konstrukciji su potpuno bespredmetne. Sve što živimo je neka socijalna konstrukcija i ima posljedice u našem društvenom životu, ali to ne znači da zbog toga možemo da budemo neko drugi. Ono smo što smo i takvi smo rođeni. Kao što je svakog od nas rodila konkretna žena i ona nam je majka, kakva god da je, i što imamo ovakvu ili onakvu boju očiju, visinu, otisak prsta, tako imamo i taj pol i rod koji imamo. To nisu odvojene stvari, već jedno te isto. Tako ga, uostalom, tretira i Ustav ove zemlje, koji govori o rodnoj ravnopravnosti, navodeći</p>	<p>ovih institucija, dakle Evropske unije i organizacija Evropske unije i Savjeta Evrope, već i u skladu sa članom 9 Ustava Crne Gore i prakse Evropskog suda za ljudska prava. Ove prakse predstavljaju sastavni dio crnogorskog zakonodavstva i imaju primat u odnosu na nacionalno zakonodavstvo u slučaju kada imamo sukob ili neusklađenost našeg zakonodavstva sa međunarodnim propisima koji su ratifikovani i potpisani od strane Crne Gore, i posebno prakse Evropskog Suda za ljudska prava. Nije dovoljno da Crna Gora primjenjuje Evropsku konvenciju u njenom izvornom obliku, već da je primjenjuje prije svega u onom obliku koji je razvijen kroz praksu Evropskog suda za ljudska prava, koja podrazumijeva da fizički i psihički integritet ne smije biti ugrožen licima drugačijeg rodnog identiteta. U tom kontekstu Crna Gora ima obavezu da donese pravne propise kojima će se jasno i precizno definisati i isključiti mogućnost da bilo koji građanin i građanka Crne Gore bude ograničen u svojim pravima zbog nedostatka propisa kojim se to reguliše.</p>
--	--	---	--

da su muškarac i žena ravnopravni.

Najgore od svega je što ta ideologija udara na najosjetljivije. Na one koji pate iz ko zna kojih razloga, a izlaz iz svoje patnje traže tamo gdje ga neće naći, nerijetko ulazeći u još veću društvenu patnju i nevolju.

Svima koji imalo prate ovu temu koja se poslednjih godina razvija intenzivno, a traje još odavno, da su začeci te ideologije u spisima, slovima i djelima ljudi vrlo problematičnih moralnih načela i postupaka. Ipak, naše institucije se ponašaju kao da ovo nije revolucija, već običan propis. Kao da se njime propisuje gdje je dozvoljeno parkiranje, a gdje nije. Zapravo, više se u našem društvu govori o parkingu i o nelegalnoj gradnji negoli o ovakvom revolucionarnom zakonu, u kome više niko neće znati ništa ni o kome.

Naravno, kao i svuda gdje je ovo dosad došlo, sledeći koraci su promocija ovakve ideologije maloljetnicima, bukvalno okupiranje tradicionalno ženskih prostora od strane takozvanih trans žena, a zapravo muškaraca koji nalaze nekakvu vrstu tjehe u svojoj fanaziji da su žene, što nas dovodi do jednog od najkontroverznijih aspekata ove ideologije. Naravno, osim činjenice da je potpuno sumanuta

	<p>i suprotna razumu, ali to nije nikoga briga.</p> <p>Iz nekog razloga, brojni odnos trans žena (muškarci koji umišljaju da su žene) u odnosu na trans muškarce (žene koje umišljaju da su muškarci) je otprilike dvostruko veći.</p> <p>Nemoguće je tačno znati jer su istraživanja koja se bave takozvanom transrodnosti izuzetno raznolika po svojim rezultatima. Jasno je zbog čega. To su ideološka naglabanja bez imalo ili sa sasvim malo utemeljenja u stvarnom znanju i nauci.</p> <p>Ove trans žene (dakle, muškarci koji umišljaju da su žene), ili makar najveći broj njih (a biće ih sve više i više zbog propagande ove ideologije) imaju izuzetno agresivan stav po pitanju zauzimanja ženskih prostora u društvu. Naročito im je stalo do korišćenja ženskih toaleta (nevjerovatna fascinacija- postoji hijjade snimaka po internetu gdje se ulazak takvih muškaraca (tzv. trans žena) u ženski toalet predstavlja kao osvajanje olimpijske medalje), a ono kako oni predstavljaju ženstvenost/ženskost (u smislu nečega što je istinski inherentno ženama) najčešće liči na parodiju i ismijavanje žena.</p> <p>Zapravo, u svijetu postoje ozbiljne feminističke organizacije i aktivistkinje koje otvoreno i veoma glasno kritikuju uzurpaciju koju</p>
--	---

trpe od trans žena (muškarci koji umišljaju da su žene). Jedna od najprominentnijih je čuvena spisateljica Džoa Roling, autorka serije knjiga o Hariju Poteru, koja mnogo govori o ovom problemu. Prije svega nekoliko sedmica je, ne tako biranim riječima, komentarisala činjenicu da je u medijima jedan ubica predstavljen kao žena, a potpuno je prečutano da se radi o trans ženi (muškarcu koji umišlja da je žena). Ona ni izbliza nije jedina.

Takođe, agresivnost svojstvena velikom dijelu takozvanog trans pokreta se ogleda i u nametanju drugima svojih stavova i opredjeljenja. Posebno je to izraženo u pogledu korišćenja ličnih zamjenica. Takozvane trans osobe žele da im se obraćate sa zamjenicama koje su oni izabrali, a ne onim zamjenicama koje im po njihovom prirodnom polu/rodu pripadaju. Uz to, traže da se kazne svi oni koji ne povinuju ovakvom imperativu. Ovo, slobono se može reći, ludilo, ide toliko daleko da se izmišljaju nove lične zamjenice (neo pronouns), koje, navodno, bolje izražavaju nečiji identitet koji može biti i fluidan (ponekad sam jedno, ponekad sam drugo ili treće), nebinaran (nisam ni jedno ni drugo, ali ne znam tačno šta sam). Ide se dotle da se koriste i imenice namjesto zamjenica. Postoji čitav sistem tih zamjenica.

U isto vrijeme, od iste ove takozvane trans zajednice koja nameće ovakve imperitive, stvarne žene i stvarni muškarci etiketiraju se nazivima cis muškarac i cis žena, iako većina nas sebe ne smatra nikakvim cis osobama, već jednostavno muškarcima i ženama. Nažalost, i tako daleko ide ovo licemjerje. Najveće žrtve ove ideologije su, osim žena, institucija porodice i osobito djeca. Društvo i rodni ideolozi pokušavaju da preuzmu kontrolu tako što u pojedinim sredinama gdje ostvaraju ozbiljan uticaj konfrontiraju zbunjene adolescente sa njihovim roditeljima dajući im u podršku u svakoj mogućoj fantaziji. Nažalost, postoje sredine u SAD gdje dijete ne može da kupi i konzumira alkohol zbog te opšte granice od 21 godinu, ali zato isti taj maloljetnik može, budući maloljetnik čak i po našem standardu, da prima medicinski tretman radi promjene pola bez znanja roditelja ili, vrlo često, uz pažljivo institucionalno skrivanje od roditelja.

U ovom nacrtu takvo nešto nije prihvaćeno, ali svakome od nas je jasno da će sledeće „osvajanje sloboda“ da bude upravo ovo što već gledamo po svijetu. Petnaestogodišnjaku koga smatramo nezrelim da stane za volan ili da kupi duvan u dućanu, sa ili bez dozvole roditelja, dajemo mogućnost da, uz dozvolu roditelja, donosi odlučujuće

životne poteze. Možemo samo da zamislimo kakvim će (medijskim, institucionalnim...) pritiscima od raznoraznih „dušebrižnika“ da budu izloženi oni roditelji koji se neće saglašavati sa fantazijama svoje maloljetne djece?!

Postoji još jedan važan argument koji često, očigledno neiskreno, potežu iz takozvane trans zajednice. To je pitanje takozvanih interseks osoba. Onih kojima se ne može sa sigurnošću utvrditi pol pri rođenju, najčešće zbog prisustva organa oba pola.

Ovakava argumentacije je, dakako, potpuno promašena. Ovo je samo jedna od hiljada mogućih urođenih tjelesnih anomalija.

Djeca se rađaju sa manjkom ili viškom prstiju, ber ruku i/ili nogu, pa ne govorimo o čovjeku kao biću koje ima spektar raznih brojeva ruku i nogu, na način kako govorimo da postoji spektar rodni opredjeljenja. U posljednje vrijeme se pominje da ih ima sedamdesetak, ali zapravo mislim da je taj broj neiscrpan, budući da se priznaje svaka fantazija i svaka njena nijansa.

Svi smo mi u svojim unutrašnjim traumama i borbama. Neko se lako bori sa njima, neko mnogo teže, neko nikako. Kad god želimo da pomognemo svome bližnjem, ono što prvo činimo i savjetujemo je da se suoči sa problemom i sa stvarnošću. Ovakvim zakonom mi naše sugrađane koji su zalutali da traže

svoj mir u drugom polu/rodu samo ohrabrujemo da udovoljavaju svojim fantazijama i slabostima, a da se ne suočavaju sa stvarnim problemom, koji se svakako ne sastoji u tome što im je navodno pogrešno određen pol pri rođenju, jer, zamislite, neko se usudio da to uradi samo po osnovu njihove biološke strukture.

Naučnici danas u arheološkim i drugim istraživanjima iskopavaju ljudske skelete i najčešće sa sigurnošću mogu da kažu da li se radi o muškarcu ili ženi. Da li će, pitam se, naučnici u vijekovima koji su pred nama više vjerovati kostima koje nađu ili plastičnoj ličnoj karti koja će biti među njima? Da li će ova lična karta koju ćemo izdati muškarcu koji sebe umišlja ženom učiniti da on rodi dijete ili će njegove biološke osobine ipak to omogućiti? Ili ćemo da idemo dalje i da nalazimo načine, o tome se već ozbiljno govori, da presađujemo takvim muškarcima matericu? Hoće li te bebe da budu naša zamorčad kao što su one kojima već danas daju da sisaju tečnost iz grudi muškaraca koji su na ženskim hormonima? Zapitajte se kad budete glasali o ovome, da li želite da vaša djeca žive u takvom svijetu. Ovo više nije pitanje ljudskih prava nego zdravoga razuma.

Izradi ovoga propisa se pristupalo bez dovoljno pažnje i obzira prema posledicama koje ima po

		<p>naše društvo i po čovječanstvo u cjelini. Postoji opšta neinformisanost donosioca odluka o ovom problemu. Problem se najčešće posmatra kroz prizmu seksualnog izbora – homoseksualnost ili obična seksualnost. Ovo što se nudi kroz (trans) rodnu ideologiju, iako najčešće usko povezano sa homoseksualnošću (ali ne nužno) ide korak dalje.</p> <p>Ovaj proces treba zaustaviti u potpunosti, ali makar dok se ne obezbjede bolja informisanost društva i donosioca odluka o ovom pitanju i ozbiljni društveni dijalog u kome se kritičari rodne ideologije i ovakvih zakonskih rješenja neće „kenselovati“ kao bigoti, klerofašisti, srednjovjekovni mračnjaci i slično.</p>	
--	--	--	--

Naziv organizacione jedinice ministarstva koja je odgovorna za pripremu nacrtu zakona: **Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda.**

